

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ.....	σελ. 474
N.B. CROWTHER:.....'Η άμεροληψία τών κριτών (...) Λέων 'ο 'Αμβρακιώτης (Μτφρ. Δ. Καρατσιώλη).....»	476
ΧΡ. ΤΖΟΥΒΑΡΑ-ΣΟΥΛΗ:.....Τρόποι μαντείας στό 'Ιερό τής Δωδώνης.....»	497
Γ.Μ. ΚΑΡΑΤΣΙΩΛΗΣ:.....Σιλανός ό 'Αμβρακιώτης.....»	505
M.B. ΤΣΙΑΠΑΛΗ:.....'Η πολιτιστική κληρονομιά τής 'Αρτας.....»	536
ΔΗΜ. ΠΑΥΛΙΔΗΣ:.....Τραγωδία και κάθαρση στην 'Ιλιάδα του 'Ομήρου.....»	541
Κ.ΤΣΙΑΓΙΑΝΝΗΣ:.....Αί διπλωματικά δραστηριότητες τής άγίας Θεοδώρας βασίλισσας τής 'Αρτας.....»	545
ΕΛΕΥΘ. ΒΕΤΣΙΟΣ:.....Τό προικοσύμφωνο (...) του δεσπότης τής 'Αρτας.....»	554
ΔΗΜ. Κ. ΣΥΓΚΕΛΟΣ:.....Τό μεγαλειό του Γεωργίου Καραϊσκάκη.....»	564
Γ.ΛΑΪΟΣ:.....Στιγμές μικρές-παμμέγιστες.....»	570
ΤΑΚΗΣ ΒΑΦΙΑΣ:.....Τό προικοσύμφωνο τής Μαρίας Ξενοπούλου.....»	574
ΠΟΙΗΣΗ	
ΣΩΤ. ΖΥΓΟΥΡΗΣ:.....'Υδατογραφία, «'Ο Ξένος».....»	578
Β. ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ:.....«Του νεόνυμφου», «Του πικραμένου».....»	578
Α. ΤΟΛΗ-ΤΑΤΣΙΟΠΟΥΛΟΥ:.....Τραγούδια τής καρδιάς.....»	579
ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ:.....Περίπλους ιδεών.....»	580
ΝΙΚ. ΚΑΡΑΒΑΣΙΑΗΣ:.....Τ' αύριανά τριαντάφυλλα.....»	581
Γ. ΤΖΑΜΠΟΥΡΑΣ:.....«Γιά ένα καλύτερο αύριο», «'Η λύτρωση τής αλήθειας».....»	582
ΣΤ. ΙΝΤΖΕΓΙΑΝΝΗΣ:.....'Ο... Φαέθων (Στήν 'Αρτα μέ βοροχί).....»	584
ΕΛΠ. ΙΝΤΖΕΜΠΕΛΗΣ:.....'Η Φωτεινή.....»	587
N.X. ΚΑΡΑΒΑΣΙΑΗΣ:.....Καρτερώντας τήν άνοτη.....»	591
Γ.Μ.ΚΑΡΑΤΣΙΩΛΗΣ:.....'Η Wienstrasse τής 'Αρτας.....»	598
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ (έπιμ. Γ.Μ.Κ.).....»	607
ΜΝΗΜΗ ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΥ.....»	611
ΑΘ. ΣΕΡΔΕΝΕ (Ρεπορτάζ):.....Μνήμη τών έξοντωθέντων 'Εβραίων τής 'Αρτας.....»	624
Κ.Χ. ΒΑΓΙΑΣ:.....'Η 'Ισραηλινή Κοινότητα τής 'Αρτας.....»	630
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΣΚΟΥΦΑΣ».....»	636

ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ «'Η ΑΡΤΑ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ» Νο 16

ΤΟ ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΓΑΜΟΥ ΤΟΥ Γ' ΤΟΚΚΟΥ, ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΗΛΙΤΣΑΣ, ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑΣ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ, ΣΤΑ 1463

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Λ. ΒΕΤΣΙΟΥ

Στά κρατικά αρχεία της Βενετίας (Archivio di Stato di Venezia) καί στή σειρά Avogaria di Comun (Civile, b.2, fasc. 4) πού ἀφορᾷ, στό μεγαλύτερο μέρος της, τίς οἰκογένειες εὐγενῶν τῆς Βενετίας, ἀνάμεσα σέ ἄλλα ἔγγραφα βρῆκα ἀντίγραφο τοῦ προικοσυμφώνου γάμου τοῦ Λεονάρδου¹, δεσπότη τῆς Ἄρτας, καί τῆς ἀρχόντισσας Μηλίτσας κόρης τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σερβίας Λαζάρου καί τῆς βασίλισσας Ἑλένης, κόρης τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου, τοῦ τελευταίου βυζαντινοῦ δεσπότη τοῦ Μυστρᾶ². Τό ἔγγραφο αὐτό εἶναι ἀντίγραφο ἀπό πρωτότυπο ἔγγραφο πού βρισκόταν στό ἀρχεῖο τῶν Τόκκων στή Νάπολη. Στό ἔγγραφο ὑπάρχουν πολλές διαφορετικές ἡμερομηνίες: τῆς ἀρχικῆς σύνταξής του (1463) καί τῶν διαδοχικῶν ἀντιγραφῶν του κατά τό 1724. Ἡ γνησιότητά του ἐπιβεβαιώνεται μεταξύ τῶν ἄλλων ἀπό τίς ὑπογραφές τοῦ γραμματέα τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ βασιλείου τῆς Νάπολης Michael Ferrari ἀλλά καί τοῦ πρεσβευτῆ τῆς γαληνότατης πολιτείας τῆς Βενετίας στή χώρα τῆς Νάπολης Jacobus Busenello. Κατά τήν ἀντιγραφή φαίνεται ὅτι ἔγιναν λάθη καί αὐτό γίνεται ἐμφανές ἀπό τίς ἀσυνταξίες πού ὑπάρχουν στήν παραδομένη μορφή τοῦ κειμένου, πρᾶγμα πού δημιουργεῖ πρόσθετες δυσκολίες.

Τό ἔγγραφο αὐτό, ἀπ' ὅσο γνωρίζω, εἶναι ἀνέκδοτο καί παρουσιάζει πιστεῦω ἐνδιαφέρον, ὄχι μόνο γιά τίς πληροφορίες πού παρέχει γιά τή σύναψη τοῦ γάμου μεταξύ τοῦ Λεονάρδου καί τῆς ἀρχόντισσας Μηλίτσας, ἀναδεικνύοντας τά ἔθιμα καί τόν τρόπο σύναψης γάμου ἐκείνης τῆς ἐποχῆς μεταξύ βασιλικῶν οἰκο-

1 Πρόκειται γιά τόν Λεονάρδο Γ', γιό τοῦ Καρόλου Β' Τόκκου. Βλ. σχετ. Ν.Γ. Ζιάγκος, Φεουδαρχική Ἡπειρος καί Δεσποτάτο τῆς Ἑλλάδας – Συμβολή στό Νέο Ἑλληνισμό, Ἀθήναι 1974 σ. 204. D. M. Nicol, τό Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου 1267 – 14790. Μιά συνεισφορά στήν ἑλληνική ἱστορία κατά τόν Μεσαίωνα, Ἀθήναι 1991, σ. 293.

2 Βλ. D.M. Nicol, ὁ.π., σ. 294.

γενειῶν, ἀλλά καί γιατί ἡ χρονολογία ἀντιγραφῆς τοῦ ἐγγράφου τό 1724 ἐγείρει ἐρωτήματα γιά τούς λόγους πού ἡ βενετική διοίκηση θέλησε νά ἔχει ἀντίγραφα ἐγγράφων πού ἀναφέρονται σέ δεσπότες τῆς Ἰστροίας κατά τόν 15ο αἰώνα.

Πρὶν ἀναφερθῶ λεπτομερειακά στό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου, ὀφείλω νά ὑπενθυμίσω ὅτι ὁ Λεονάρδος ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀπό τούς τρεῖς υἱούς τοῦ Καρόλου Β' τοῦ Τόκκου. Ὅταν ὁ Κάρολος Β' ὁ Τόκκος, δεσπότης τῆς Ἡπείρου, πέθανε τό 1449, ὁ Λεονάρδος ἦταν ἀνήλικος καί ἡ μητέρα του Ραϊμούνδα ὄρισε τέσσερις ἀντιβασίλεις γιά νά διοικοῦν τό δεσποτάτο καί νά διαχειρίζονται τήν περιουσία του³. Τό 1463, χρονολογία στήν ὁποία ἀναφέρεται τό ἐγγράφο, τό δεσποτάτο εἶχε συρρικνωθεῖ οὐσιαστικά μόνο στά Ἰόνια νησιά. Ὁ Λεονάρδος ἔχει ἀκόμη τόν τίτλο τοῦ δεσπότη τῆς Ἰστροίας, παρότι ἡ Ἰστροία ἔπεσε στά χέρια τῶν Τούρκων τό 1449, ἀλλά πρόκειται μάλλον γιά ἕναν τίτλο τιμῆς καί γοήτρου⁴.

Τό πρῶτο μέρος τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἕνα πληρεξούσιο πού συντάχθηκε στίς 11 Ἀπριλίου τοῦ 1463 στό φρούριο τῆς Ἁγίας Μαύρας. Σύμφωνα μέ αὐτό οἱ στενοί σύμβουλοι τοῦ Λεονάρδου ἄρχοντες Galassus Russus καί Janucius Morellus ἐξουσιοδοτήθηκαν νά μεταβοῦν καί νά παρουσιαστοῦν αὐτοπροσώπως στήν εὐγενή ἀρχόντισσα βασίλισσα τῆς Σερβίας Ἐλένη καί μαζί της νά συζητήσουν ὅλες τίς λεπτομέρειες πού ἀφοροῦσαν τό γάμο τοῦ Λεονάρδου καί τῆς Μηλίτσας. Σκοπός τους νά προωθήσουν τή σύναψη αὐτοῦ τοῦ γάμου, νά καθορίσουν τά εἶδη καί τίς ποσότητες τῶν δώρων καί νά φέρουν σέ πέρας τίς διατυπώσεις, τίς ὁμολογίες καί τίς συνθήκες πού ὀφείλαν νά συναφθοῦν ἀνάμεσα στά προαναφερθέντα μέρη. Ἀφοῦ ἐπιβεβαιώνονταν ὅλα τά τυπικά, πού ἀφοροῦσαν τό γάμο, μέ ἐγγράφα καί χειρόγραφα, οἱ πληρεξούσιοι θά ἔδιναν ἕνα δακτυλίδι, σύμφωνα μέ τά ἔθιμα, ἐξ ὀνόματος τοῦ Λεονάρδου, δεσπότη τῆς Ἰστροίας, στήν ἀρχόντισσα Μηλίτσα, μέ τό ὁποῖο θά ἐπισημοποιοῦνταν ὁ ἀρραβῶνας τῶν δύο προσώπων, δίνοντας παράλληλα ὄρκο ὑπόσχεσης γιά γάμο καί αἰώνιας δέσμευσης. Τό πληρεξούσιο ὑπογράφεται ἀπό τόν ἴδιο τόν Λεονάρδο, δεσπότη τῆς Ἰστροίας καί τοῦ δημόσιου νοτάριο Leonardo de Trano.

Ἐπειτα ἀκολουθεῖ τό προικοσύμφωνο τοῦ γάμου. Σύμφωνα, λοιπόν, μέ αὐτό ἡ προίκα πού δινόταν ἀπό τή βασίλισσα Ἐλένη στόν Λεονάρδο γιά τή σύναψη τοῦ γάμου ἦταν ἕνα σύνολο ἐννιά χιλιάδων χρυσῶν δουκάτων σέ μαργαριτάρια, πολύτιμους λίθους, στολίδια, χρυσάφι καί ἀσήμι σύμφωνα μέ ἐκτίμηση πού ἔπρεπε νά γίνει ἀπό ἐκπαιδευμένους καί ἔμπειρους ἀνθρώπους διορισμένους γι' αὐτό τό σκοπό ἀπό τίς δυο οἰκογένειες, καθότι ἡ ἐκτίμηση ἔπρεπε νά γίνει ἀπό αὐτούς, σύμφωνα μέ τή συνήθεια πού ἀφοροῦσε τά θέματα τῆς προίκας. Αὐτή ἡ προίκα ὀφείλε νά δοθεῖ στόν ἄρχοντα Λεονάρδο καί ὁ ἴδιος ἄρχοντας Λεονάρδος ὀφείλε νά κατέχει, νά ἀπολαμβάνει καί νά διατηρεῖ αὐτή τήν

3 Βλ. Ν. Ζιάγκος, ὁ.π., σ. 204· D.N. Nicol, —π., σ. 292.

4 Βλ. S. Magno, *Estratti degli annali Veneti di Stefano Magno*, ed. C. Hopf., *Chroniques, gréco-romanes*, σ. 196· B. Ferjancić, *Despoti u Vizantiji I juznoslovenskim zemljama* (*Die Despoten in Byzanz und den südslavischen Ländern*), Belgrade 1960, σ.σ. 86-87.

προίκα κάτω από τούς ἑξῆς ὅρους: “Αν ἡ ἀρχόντισσα Μηλίτσα πέθαινε πρὶν τὸν Λεονάρδο χωρὶς νὰ ἀφήσει πίσω της κληρονόμους, πού νὰ εἶχε ἀποκτήσει μὲ αὐτὸν τὸν ἄρχοντα, ἢ μισή ἀπὸ τὴν προαναφερόμενη προίκα νὰ ἔμενε στή διαχείριση τοῦ Λεονάρδου χωρὶς καμιά ἀντιλογία οποιουδήποτε προσώπου, ἐνῶ ἢ ἄλλη μισή νὰ διατεθεῖ ὅπως καὶ ὅπου ἤθελε ἡ ἀρχόντισσα Μηλίτσα σύμφωνα μὲ τούς θεσπισμένους γραπτούς αὐτοκρατορικούς νόμους, οἱ ὁποῖοι ἦταν σεβαστοὶ καὶ ἀπὸ τούς λατίνους.” Αν, ὅμως, συνέβαινε νὰ πεθάνει πρῶτος ὁ ἄρχοντας Λεονάρδος τότε ἡ παραπάνω προίκα ὄφειλε νὰ παραμείνει ἀκέραια καὶ καθ’ ὅλοκληρία στὴν ἀρχόντισσα Μηλίτσα.

Ἐπιπλέον, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παραπάνω προίκα, ἡ ἀρχόντισσα Μηλίτσα ὄφειλε νὰ ἔχει στὰ ἀγαθὰ καὶ πάνω στὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ του ἐν λόγῳ ἄρχοντα Λεονάρδου τέσσερις χιλιάδες δουκάτα, ἐνῶ ὅταν θὰ εἶχε ὀλοκληρωθεῖ ὁ γάμος μαζί του, ὁ ἄρχοντας Λεονάρδος δεσμευόταν καὶ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ δώσει καὶ νὰ παραχωρήσει στὴν ἀρχόντισσα Μηλίτσα τὴν Ἄρτα, τόπους στό νησί τῆς Κεφαλλονιάς, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονταν Παλλικὴ, πού συνήθως ἀπέδιδαν σύμφωνα μὲ κοινὴ ἐκτίμηση κάθε χρόνο ἀποδοχὲς καὶ πρόσοδο χιλίων δουκάτων. Αὐτούς τούς τόπους ἡ Μηλίτσα ὄφειλε νὰ ἔχει, νὰ κατέχει καὶ νὰ ἀπολαμβάνει μαζί μὲ ὅλα τὰ δικαιώματα, τούς τίτλους, τίς ἀποδόσεις καὶ τὰ ἔσοδα τῶν τόπων αὐτῶν. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔσοδα καὶ τίς ἀποδοχὲς νὰ μποροῦσε νὰ κάνει καὶ νὰ ὀρίζει κάθε της θέλημα χωρὶς καμιά ἀντιλογία καὶ παρεμπόδιση.

Ἐπίσης παραχωροῦνταν στὴν Μηλίτσα τὰ ἐκκλησιαστικά δικαιώματα, τὰ δικαιώματα ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν, τὰ δοσίματα, οἱ δικαιοδοσίες, οἱ ἐπιστασίες καὶ οἱ φεουδαλικὲς ἐξουσίες πού εἶχε καὶ ἀσχοῦσε στή διάρκεια τῆς ζωῆς της ἡ αἰμνηστη καὶ ξακουστὴ ἀρχόντισσα Ραϊμούνδα, μητέρα τοῦ Λεονάρδου. Αὐτούς ὅλους μαζί τούς τίτλους καὶ τὸν καθένα ξεχωριστὰ θὰ εἶχε ἡ Μηλίτσα τόσο στή διάρκεια τῆς ζωῆς της, ὅσο καὶ στή περίπτωση πού χήρευε.

Παράλληλα διευκρινιζόταν ὅτι σὲ περίπτωση πού ἡ ἀρχόντισσα Μηλίτσα χήρευε καὶ ἀποφάσιζε νὰ προχωρήσει σὲ δεύτερο γάμο ἢ νὰ ἀποχωρήσει ἀπὸ τούς τόπους τῆς ἐπικρατείας τοῦ ἄρχοντα Λεονάρδου, τότε καὶ μόνο σ’ αὐτὴν τὴν περίπτωση ὄφειλε νὰ εἶχε τὴν προίκα της καὶ τὰ προαναφερόμενα τέσσερις χιλιάδες δουκάτα. Οἱ τόποι, ὅμως, πού ὀνομάζονταν Παλλικὴ, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ δικαιοδοσίες καὶ τὰ προνόμια πού τῆς εἶχαν δοθεῖ ὡς δῶρο τόσο στὰ νησιά, ὅσο καὶ στοὺς τόπους τοῦ δεσποτάτου, ὄφειλε ἡ ἀρχόντισσα Μηλίτσα νὰ μὴ χάσει τὴν κυριότητα, τὴν ἐπικαρπία τῶν κτημάτων καὶ τὴν κατοχὴ σὲ περίπτωση πού, χηρεύοντας, ἀναχωροῦσε ἀπὸ τούς τόπους τῆς ἐπικρατείας τοῦ ἄρχοντα Λεονάρδου, παρὰ μόνο ἂν πρῶτα δίνονταν σ’ αὐτὴν καὶ ἐξοφλοῦνταν μὲ ἀποδείξιμο τρόπο τὰ παραπάνω τέσσερις χιλιάδες δουκάτα.

Ὅλα τὰ προαναφερθέντα μαζί καὶ τὸ καθένα ξεχωριστὰ οἱ παραπάνω πλευρὲς ὑποσχέθηκαν στὰ θεϊκὰ ὀνόματα νὰ τὰ τηροῦν καὶ νὰ τὰ σέβονται χωρὶς παραβιάσεις καὶ νὰ μὴν τὰ ἀντιστρατεύονται ἢ τὰ πολεμοῦν μὲ κάποια μέθοδο ἢ κοσμικὴ δικαστικὴ ὁδὸ. Τέλος τὸ προικοσύμφωνο δηλώνεται ὅτι συντάχθηκε στὴν πολιτεία τῆς Ραγούζας καὶ ἐκδόθηκε στίς 17 Μαΐου τοῦ 1463 στό παλάτι

τῆς μεγαλόπρεπης διοίκησης μέ τήν παρουσία τοῦ ἄρχοντα Andrea de Restis ἐντιμότετου διοικητῆ τῆς Ραγούζας, ἀλλά καί ἄλλων ἐπιφανῶν προσώπων.

Γιατί, ὅμως, οἱ Βενετοί νά ἔδειξαν ἐνδιαφέρον τό 1724 νά ἀντιγράψουν αὐτό ἀλλά καί ἄλλα ἔγγραφα ἀπό τό ἀρχεῖο τῶν Τόκκων στή Νάπολη; Πιθανότατα ἡ συγκέντρωση ἱστορικῶν στοιχείων γιά μιá περιοχὴ ὅπως ἡ "Αρτα νά δείχνει τό ἐντονο ἐνδιαφέρον τῶν Βενετῶν γιά τήν περιοχὴ αὐτή. " Ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι τῆ χρονικῆ αὐτῆ περίοδο οἱ Βενετοί ἀγωνίζονται γιά τήν ἴδρυση βενετικοῦ προξενείου στήν "Αρτα τοῦ ὁποίου ἡ ἔναρξη τελικά θά γίνεῖ τό 1728, οἱ προσπάθειες ὅμως λειτουργίας του ἄρχισαν ἀπό τό 1720⁵.

Τελειώνοντας θά ἤθελα νά πῶ ὅτι παρουσιάζοντας αὐτό τό ἀνέκδοτο ὑλικό πιστεύω ὅτι φωτίζω κάποιες πτυχές τῆς ἱστορίας τῆς "Αρτας. Αὐτό ἄλλωστε εἶναι καί τό ἔργο τοῦ ἱστορικοῦ πού ἀσχολεῖται μέ τήν ἀρχεῖακή ἔρευνα. Νά βρῖσκει καί νά προσκομίζει νέα καί ἄγνωστα στοιχεῖα.

Τό ἀρχεῖακό ἔγγραφο σέ διπλωματικὴ μεταγραφὴ

Ὡς πρὸς τήν ἔκδοση τοῦ ἔγγραφου, ἐφαρμόστηκαν τὰ κριτήρια πού γίνονται κατὰ κύριο λόγο ἀποδεκτά ὡς πρὸς τήν ἔκδοση τῶν ἔγγράφων τῆς νεότερης ἐποχῆς. Συγκεκριμένα, οἱ βραχυγραφίες δηλώνονται μέ παρενθέσεις, διατηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τῶν κειμένων, ἐνῶ ἡ στίξη του διορθώνεται ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος παρανοήσεων. Ἀγκύλες τοποθετήθηκαν σέ λέξεις ἢ φράσεις μέ πιθανὴ ἀνάγνωση. Τέλος, ὅπου ὑπῆρχε ἀλλαγὴ φύλλου τοποθετήθηκε διπλὴ πλάγια γραμμή//.

A.S.V. Avogaria di Comun, Civile, b. 2, fasc. 4

In Christi nomine amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio, ind(ictio)ne undecima, die prima maii. Magnifici ac spectabiles viri d(omi)nus Galassus Russus miles et d(omi)nus Janucius Morellus tanquam legitimi et speciales proc(urato)res Ill(ustrissi)mis et Excelsi D(omi)ni D(omi)ni Leonardi, Despoti Arte, Ducis Leucate Comitiss(ue) Cephalonie Palatini (et cetera), ut constat instr(ument)o proc(urato)ris huius tenoris v(idelicet). In C(hri)sti nom(in)e amen. Anno a nativitate eiusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo tenio, die undecima mensis aprilis, ind(iction)e XIa in castro n(ost)ro Sancte Maure. Nos Leonardus, Dei gr(ati)a Arte Despotus, Dux Leucate Comesq(ue) Cephalonie (et cetera), configi de fide, sufficientia, prudentia, industria et legalitate spectabilium et generosor(um) viror(um) Galassi Russo et Janucii Morello, intrinsicor(um) consiliariorum nostro(um), presentium et acceptantium et hoc onus p(rese)ntis commiss(io)nis in se sponte suscipientium, o(mn)i modo et forma quibus melius fieri potuit et potest de scientia n(ost)ra certa: constituimus, facimus, creamus et ordinamus nostros veros, legitimos et indubitatos proc(urato)res, actores, factores et certos nuncios speciales ipsos Galassum Russo militem et Janucium Morello, insimul 'ad conferendum et p(rese)ntandum se person(a)l nom(in)e // et pro parte n(ost)ra coram Ill(ust)re D(o)na Vasilissa Servie

et cum ipsa oretemis narrandum et distincte loquendum super contractu matrimonii quod sperat(ur) inter nos ex una parte et Ill(ustre)m D(o)nam Milizam, eius filiam, ex altera; et ad procurandum, affirmandum et concludendum cum capitulis tarn super dotium, qualitates et quantitates, quam super conventiones, pacta et federa, que debent terminari inter d(ict)as partes; et conclusis et firmatis o(mn)ibus pactis et conventionibus cum scripturis et instr(ument)is pro cauthela ambarum partium, subarandum et annulan(dum), dandum nom(in)e nostro in signum au(ctoritatis) d(ict)e d(omi)ne Milize cum iuram(en)to promiss(io)nis et obligationis quod ex tunc in antea ipsa d(omi)na Miliza erit n(ost)ra vera et legitima sponsa et coniugata egoq(ue) sibi leg(iti)rmis sponsus et vir ipsamq(ue) in leg(iti)mam coniugem acceptabo, tenebo et honorado (διόβ. honorabo) secundum consuetud(in)es et sactiones Sacre Matris Ecclesie Catholice toto tempore vite n(ost)re cum omnibus gratiis, honoribus et dignitatibus sibi spectantibus et appartenentibus ac debitis et debendis; dantes et concedentes d(ict)is n(ost)ris nunciis plenu(m), liberu(m) et g(e)n(er)ale mandatum cu(m) plena, libera et g(e)n(er)ali auth(or)it(at)e, pot(estat)e et administrat(ion)e circa conclusionem et affirmationem d(ict)i matrimonialis contractus, faciendum, procurandum//, promittendum, obligandum et concludendum cum omnibus sollemnitatibus, affirmationibus, cauthelis et instr(ument)is, que circa talia requirunt et consueverunt requiri ac se nosmet person(a)l(ite)r adessemus. Promittentes nos ad Sancta Dei Evangelia quod quicquid p(er) d(ict)os nostros nuncios actum, factum, dictum et affirmatum et quo(mod)o cumq(ue) et qualitercumque conclusum fuerit, nomine nostro sup(er) d(ictu)m matrimonium habere, tenere et observare et observari facere p(er) nos heredes et succ(esso)res nostros, ratum, gratum, firmum et acceptum sine aliqua contradictione; declarantes expresse quod in p(re)se(n)ti n(ost)ra commiss(io)ne intelligat(ur) o(mn)is clausula et alia particularitas que solent in talibus et similibus commissionibus exprimi et apponi; ac si in hac ipsa omnia annotarent particulariter et distincte nee propter paucitatem aut certationem verborum debeat aliquid impediri. In quorum fidem et testimonium ac cautela ambarum partium has p(re)se(n)tes n(ost)ras commissio(n)is literas fieri fecimus et nostra propria manu subscripsimus nostrosq(ue) pendenti sigillo quo ubimur iussimus communiri.

Datum et actum ut sup(ri)a.

Ego Leonardus Despotus Arte p(re)detto aceto la soprascritta.

Et ego Leonardus de Trano pub(lic)us imperial! au(ctorita)te not(ari)us et iudex ordinarius de mandato prelibati ill(ustrissi)mi d(omi)ni Despoti Ane scripsi presente(m)// commissionem et publicavi mecumq(ue) signum apposui consuetum.

Dicti scilicet d(omi)nus Galassus et d(omi)nus Janucius, procur(ato)res, commissarii et nuncii virtute dicte commissionis et procurat(io)nis ac nom(in)e et vice d(ict)i Ill(ust)ris D(omi)ni Despoti Leonardi ex una parte et Inclyta ac Preclarissima Virgo D(omi)na Miliza, filia l(e)g(iti)ma et naturalis olim Ill(ustr)i et Excelsi D(omi)ni Lazari, Despoti Servie e(t) (cetera) ac Ill(ust)ris et Excelse D(omi)ne Elene, Despotisse Servie e(t) (cetera), etatis legitime et perfecte, et in

presentia ac cum consensu d(ict)e d(o)ne Elene, eius genitricis ex altera parte, cum Dei nom(in)e et ad honorem, laudem et gloriam partium contrahentium simul per verba de present! eontraxerunt, firmaverunt et stabiliverunt dictis nominibus matrimonium per stipulationem interpositam p(er) me notarium secundum ordines, canones et sactiones Sacrosancte Romane et Cattholice Ecclesie.

Dicti namq(uam) d(omi)ni Galassus et Janucius, procuratores et mandatarii ac commissarii pred(ict)o nom(in)e et vice prefati Ill(ustrissimi) et Excelsi d(omi)ni Leonardi Despota (et cetera), contenserunt et consentiunt o(mn)i m(od)o et forma quibus melius potest et debet in d(5ct)am inchtam d(o)nam. Milizam tanquam in leg(iti)ma(m) sponsa(m), consortem et uxorem ipsius d(omi)ni Leonardi; et promiserunt ac promittunt quod d(ictu)s d(omi)nus Leonardus ipsam // d(o)nam Milizam habebit, semper tenebit, tractabit et reputabit pro sua cara et honorata ac leg(iti)ma sponsa, consorte et uxore, prout vult et mandat pred(ict)a Sacros(anct)a Romana Eccl(esi)a. Dicta vero d(o)na Miliza cum consensu, parabola et voluntate d(ict)e d(o)ne Helene Despotisse, eius genitricis, consensit et consentit in d(ictu)m Ill(ustrissim)um et Excelsum D(omi)num consortem et maritum; et promisit ac promittit quod ipsum semp(er) durante vita sua habebit, tenebit, tractabit et reputabit pro suo caro, honorato et l(e)g(iti)mo sponso, consorte et marito, secundum sanctiones et canones p(redi)cte Rom(an)e Ecclesie: et quod ibit ac se transferet ad d(ict)um d(omi)num virum suum semper quando ipse d(omi)nus mittet pro ipsa d(o)na Miliza causa consumationis matrimonii.

Postquem mutuum consensum d(ict)i d(omi)nus Galassus et d(ominus) Janucius pro confirmatione d(5ct)i matrimonii pro cautela ambarum partium subaraverunt ipsam d(onam) Milizam volentem et contentate(m) p(er) impositionem annulli ad digitum annulare eiusdem d(one) Milize, secundum morem, in signu(m) are ac veri et perpetui matrimonii.

Pro cuius quidem d(one) Milize dote d(ict)a d(o)na Helena Despotissa, eius genitrix, ibi presens, obligando se ac omnia et singula bona // sua, promisit et convenit d(ict)is d(omi)nis Galasso et Janucio, procurat(ori)bus mandatariis et nunciis pred(ict)is, presentibus, recep(ta)ntibus et stipulantibus nom(in)e et vice prefati d(omi)ni Leonardi, de dando et consignando cum effectu eidem d(omi)no Leonardo aut legitime persone seu legitimis personis pro eo in totum valorum et summam ducatorum novem millium auri in perlis, lapidibus pretiosis, iocalibus, auro et argento iuxta extimationem faciendam p(er) homines doctos et praticos ad hoc p(er) panes deputandos; que extimatio p(er) ipsos fieri debeat iuxta more(m) et consuetud(ine)m rerum dotalium. Quam quidem dotem, valoris et summe p(redi)cte, d(o)na Helena dare ac cosignare debeat et sic promisit eo tempore quo ipsa d(o)na Miliza erit transitura ad dictum d(omi)num Leonardum, virum suum, pro consumatione matrimonii, amota omni exceptione iuris vel facti. Que dos ipse d(omi)no Leonardo dari et consignari debeat et ipse d(omi)nus Leonardus ipsam dotem habere recipere ac tenere debeat sub et cum his conditionibus v(idelicet): quod si contingeret ipsam d(o)nam Milizam migrare ex hac vita, d(ict)o d(omi)no

Leonardo superstete, no(n) dimittendo post se heredes habitos cum ipso d(omi)no Leonardo, tune et eo casu medietas ipsius dotis cum pleno iure deveniat et remaneat ac devenire et remanere debeat in ipsum d(omi)nu(m) // Leonardum sine ulla contradjctione cuiuscumq(ue) persone; de alia vero medieate d(ict)a d(o)na Miliza possit ordinare et disponere per libito suo, giacet volunt et statuunt leges scripte imperiales, que observant(ur) apud Latinos. Si aute(m) casus eveniret quod ipse d(omi)nus Leonardus, sic volente Deo, ex hac vita migraret, ipsa d(o)na Miliza superstete, tune dicta dos integre et integraliter remaneat et remanere debeat in ipsam d(o)nam Milizam et ipse d(o)ne Milize; et de plue ultra(dict)a(m) dotem ipsa d(o)na Miliza habeat et habere debeat in d(ict)o casu in bonis et super bona ac de bonis d(ict)i d(omi)ni Leonardi ducatos auri quatuor milia amota o(mn)i exceptione iuris vel facti. Insuper hoc p(er) pactum declarato quod quando ipsa d(o)na Miliza oppulerit et venerit ad domum d(ict)i d(omi)ni Leonardi, coniugis et vir sui, et. cum eo consummaerit matrimonium, ipse d(omi)nus Leonardus teneat(ur) et obligatus sit d(ict)e d(on)e Milize, eius uxori, dare et consignare Arta loca in insula Cephalonie; que loca vocant(ur) Palichi; que solent dare et reddere secundu(m) commune(m) censum omni anno redditur et proventum ducatoru(m) mille; que loca ipsa d(on)a Miliza durante vita sua habere, tenere et gaudere debeat cu(m) o(mn)ibus ipsorum locorum iuribus, usibus, honrantiis, redditibus et introitibus; et de ipsis introitibus // et redditibus possit facere et disponere omnem voluntate(m) suam sine ulla contradjctione et impedimento.

Ite(m) dicti proc(urato)res et nuncii, nom(in)e et vice d(ict)i d(omi)ni Leonardi, ex nunc dederunt, cesserunt et assignaverunt ac dant, cedunt et assignant eidem d(o)ne Milize, p(rese)nti et acceptanti, omnes et singulas honorantias, regalias, introitus, redditus, iurisductiones, balias et autoritates, quas habuit et possedit in vita sua felicis memorie inclyta et excelsa olim d(o)na Raymunda, genitrix d(ict)i d(omi)ni Leonardi, tarn in insulis, quam in partibus Despotatus; quas omnes et singulas honorantias, regalias, introitus, redditus, iurisdictiones, balias et autoritates, tarn in vita ipsius d(omi)ni Leonardi, quam vinduando, si ipsam d(o)na(m) Milizam viduare contingeret, eadem d(o)na Miliza habere, tenere, regere, usufruttare et possidere debeat, cum omnibus illis preheminentiis, privilegiis et consuetudinibus, quas et que habedat ipsa inclyta et excelsa olim d(o)na Raymunda.

Hoc declarato, quod in casu viduitatis ipsius d(o)ne Milize, si ipsa d(o)na Miliza statueret transire ad secunda vota aut discedere de locis Domini d(ict)i d(omi)ni Leonardi, tune et eo casu habeat et habere debeat solummodo dotem suam predictam et de plure suprascriptos ducatos auri quatuor milia. Quorum // tamen locorum vocatorum Palichi, nec non iurisdictionum, preheminentiarum ac privilegiorum ipsi d(o)ne Milize donatorum tarn in insulis, quam in locis Despotatus, ipsa d(o)na Miliza non perdat nec perdere debeat dominium, usumfructum tenutar(um) et prosessionem, in casu quo viduando transiret de locis Domini dicti d(omi)ni Leonardi; nisi ipse d(o)ne Milize prius cum effectu darentur

et solverentur suprascripti ducati quatuor milia, quos ipsa d(o)na Miliza habere debet in bonis et de bonis d(ict)i dom(in)i Leonardi in casu quo contingeret eundem d(omi)num Leonardum ex hac vita migrare, ipsa d(o)na Miliza superstete.

Que omnia et singula suprascripta dicte partes divis nominibus promiserunt attendere firmiter et inviolabiliter observare et non contrafacere vel venire aliqua ratione vel via mundi. Et pro maiori robore iuraverunt d(ict)i d(omi)ni Galassus et Janucius nomi(in)e et vice d(ict)i d(omi)ni Leonardi et d(ict)a d(o)na Miliza nom(in)e suo proprio tactis corporaliter scripturis ad Sancta Dei Evangelia pro o(mn)ium supradictorum observatione et inconcussa firmitate; renuntiantes d(ict)is nominibus o(mn)ibus et singulis oppositionibus, legibus, statutis, sanctoribus, decretis, decretalibus, reformationibus, consuetudinibus ac iuribus, quibus contra pred(ict)a aut predictaru(m) aliquod contraferi // posset aut contraveniri.

Actum in civitate Ragusii milesimo anno mense die et inditione suprascriptis in Palatio Mag(nifi)ci Regiminis Civit(at)is pred(ict)e in Sala Maiori dicti Palatii. Presentibus mag(nifi)co et generoso d(omi)no Andrea de Restis, honorando rectore dicte civitatis, reverendo in Christo patre d(omi)no Blasio, episcopo Berionensi, reverend(issi)mi in Christo patris d(omi)ni Francisci de Capitibus de Senis, Archiep(iscop)i Ragusini vicario, venerabilibus in Christo patribus d(omi)no Ruscho de Sanacha Archipresbitero, d(omi)no Marino de Ragnina et d(omi)no Nicolao de Marze canonicis Ecclesie Cathedralis Ragusine, spectabilibus et generosis viris d(omi)no Jacobo de Gondola, d(omi)no Junio de Gradi militibus ac d(omi)no Sigismundo de Poze patriciis Ragusinis p(er) magnificum Regium Ragusinum specialiter deputatis ad decorandu(m) et honorandum festum sponsalior(um) predictoru(m); nee non presentibus multis aliis nobilibus et honoratis viris, ta(m) grece quam latine et sclave lingue, qui annues convenerant ad solemnitatem d(ict)i contractus matrimonialis et pro testibus ac in testes advocati et rogati fuerunt. Ac etiam presenti Magna Corona et copia nobilium matronanim Ragusii, que illuc pro decoratione et honore d(ict)i contractus sic mandante dicto mag(nifi)co Regimine // Ragusino concesserant.

Ego Andreas de Restis, rector civit(at)is Ragusii, sum testis.

Ego Blasius Constantini, ep(iscop)us Berionensis et vicarius, sum testis.

Ego Ruschonus de Saracha, archipresbiter et ostinensis Ragusinus, sum testis.

Ego Nicolaeus de Menze, can(oni)cus Ragusinus, sum testis.

Ego Marinus de Ragnina, can(oni)cus Ragusinus, sum testis.

Ego Jacobus de Gondola, miles, sum testis.

Ego Junius de Gradi, miles et comes palatinus, su(m) testis.

Ego Sigismundus de Gore sum testis.

Ego Bartholomeus de Spondratis de Cremona, publicus imperiali autem notarius et iudex ordinarius, iuratus notarius et cancellarius, secretarius Communis Ragussi, predictis interfui et rogatus scripsi et publicavi ad est signum.

Rector et Consilium Civitatis Ragusii. Universis et singulis ad quos p(re)se)ntes pervenerint notum et manifestum facimus quod prestans et circumspetus vir

Bartholomeus de Sfondratis de Cremona, qui suprascriptum instrumentum pacti matrimonialis et sponsalium scripsit et in publicam forma(m) redegit // publicus est imperiali autoritate notarius ac Communis n(ostr)i iuratus notarius et cancellarius, secretarius bone reputationis et fame, cuius scripturis publicis plenaria et indubia fides adhibetur. In quoru(m) fidem et testimonium presentes nostro consueto sigillo munitas per Joannem Laurentium Reginum de Feltro, notarium et cancellarium, secretarium nostrum, fieri mandavimus. Dat(um) Racusii die XVII mensis maii 1463.

Presens copia est ex(tra)cta ab eis originali in pergameno scripto quod conservatur in archivio Exc(ellentisi)mi D(omi)ni D(omini) Leonardi de Cocco P(ri)n(cip)is Acaye et Montis Militum ibidemque relaxato, cum quo facta cote concordat, meliori semper salva; et in fidem ego V(ir) I(lluster) D(octo)r Nicolaus Ant(oni)us Ferraiolo de Neap(oli), apost(oli)cus et regius notarius, hanc feci et sig(na)vi Neap(oli) die 22 mensis septembris 1724.

Carolus Dei Gr(ati)a Hispaniar(um) Dux ac divina faccente clem(ent)ia Romanor(um) Imp(erato)r semper Augustus. Joseph Leopoldus de S(anc)to Severino» P(ri)n(cip)es Bisiniani et Sacri, Comes Clarim(on)tis, Sap(ona)rie et Altim(ont)is, Primus Baro in // p(re)se)nti Regno, Magnus Mag(iste)r Iust(itiar)ius.

Pateat et notum sit un(r)versis et singulis p(re)se)ntiu(m) serie(m) inspecturis atq(ue) lecturis qual(ite)r re(tro)scri)ptus m(agnifi)cus D(octo)r Nicolaus Antonius Ferraiolo, qui s(upra)s(cri)pta(m) extracta(m) fecit et se sub(scri)psit, ab olim fuit prout ad p(re)se)ns est pub(lic)us et regia autoritate n(ota)r(i)us Neapolitanus, fidelis et legalis scripturisque p(er) eu(m) confectis et consimilibus semper adhibita fuit, prout ad p(re)se)ns adhibetur, plena et indubitata fides. In quoru(m) fide(m) l(itte)ras presentes testimoniales licteras fieri iuximus et ab uno ex actor(um) Magistris in Capite [M.C.Ve...] sub(scri)ptas ac m(agnifi)co sec(retari)o et sigillo eiusdem M.C. subscriptione et impressione munitas et roboratas ut decet. Dat(um) Neap(oli) ex Palatio [M.C.] die 5 (otto)bris 1724.

Michael Ferrari [M.C.V.] sec(retarius)

Loco del sigillo Dom(en)icus Salernus Act(oru)m

Non solvit quia ex sanguine regio Mag(iste)r i n Capite [M.C.V.] in Civilibus // Jacobus Busenello pro Ser(enissi)me Venetiar(um) Reipublice in hoc Regno Neapoli residens. Fidem facimus et attestamur suprascript(u)s mag(nifi)cos Michaele(m) Gervasi et nee non Dominicum Salerno sum tales quales se subscripserunt et omni fide digni. In quoru(m) (et cetera). Datum Neap(oli) in Pal(ati)o Divi Marci die 6^a (otto)bris 1724.

Giacomo Busenello Resid(en)te Veneto.

Gio(vanni) Giac(om)o Simoni seg(retario).

In Christi Nomine Amen. Anno Natiuitatis eiusdem
 millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio. ^{ne} u. undecima
 die prima Maij. Magnifici, ac Spectabiles Viri
 Dñs Galapus Rufus miles, et Dñs Ianucius Morel-
 lus tanquam Legitimi, et Speciales Proc. Ill. et Excelli-
 Dni Dni Leonardi Visconti Arce, Ducis, et Comite
 Capitanie Palasini suo consensu nostro Proc. quibus
 Honoris V. In Christi Nomine Amen. Anno à Natiuitate
 eiusdem millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio
 die undecima mensis similis Ind. Et in Caltris nro
 Sancte Mauri. Rex Leonardus Dei gra Arce, Ducis, et
 Ducis, et Comite Capitanie Palasini, tanquam
 de fide, sufficientia, prudentia, industria, et legalitate
 spectabilem, et generosum Virum Galapum Rufum, et
 nuncij Morello inbrinlicoꝝ, consiliarium nostrorum pre sen-
 sium, et acceptantium, et hoc omni iuris ^{in se} committit, in se
 sponte suscipientium, et modo, et forma auidet melius iuri
 soluit, et potest de sciencia nra certa contribuimus, fa-
 cimus, creamus, et ordinamus nros ueros, Legitimos, et in-
 dubitatos Proc., Actores, factores, et certos iurios, specia-
 les ipsos Galapum Rufum, et Ianucium Morello
 insimul ad conferendum, et optandum sapienter, non,